

Deres referanse:

Vår referanse:
18/00164-1

Sted, Dato
Oslo, 25.01.2018

HØRINGSVAR - FORSLAG OM ENDRINGER I STRAFFEGJENNOMFØRINGSLOVEN OG FORSKRIFT OM STRAFFEGJENNOMFØRING (ØKE GJENNOMFØRINGSTIDEN FOR STRAFFEGJENNOMFØRING MED ELEKTRONISK KONTROLL MV.)

Det vises til høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet med vedlegg samt e-post fra Politidirektoratet som ber om at Politihøgskolens høringsvar sendes via direktoratet. Politihøgskolen har noen prinsipielle merknader til høringsforslaget fra departementet om endringer i lov og forskrift om soning med elektronisk kontroll. Vi har dessverre ikke hatt kapasitet til å gjennomgå og kommentere alle sider ved forslaget, men vi funnet grunn til å peke på endringer som bør vurderes av prinsipielle grunner og som en konsekvens av de fremsatte forslagene.

Domstolens rolle ved beslutning om elektronisk kontroll

Idømmelse av ubetinget fengselsstraff representerer rettssamfunnets ytterste klander av en lovbrøyer. Selv betinget fengselsstraff kan ikke vedtas ved forelegg (Grunnloven § 96); enhver fengselsstraff er ilagt av en domstol. I vårt system har kriminalomsorgen en vid skjønnsmyndighet vedrørende formen for straffegjennomføringen, og det gir gjennomgående et fleksibelt system. Det er etter Politihøgskolens sitt syn likevel en vesentlig forskjell i gjennomføringen om den domfelte sitter i anstalt eller får sone med elektronisk kontroll. Blant annet vil den domfeltes mulighet til å beholde sitt arbeid være en helt annen ved elektronisk kontroll. Arbeidsrettslig må det antas at i hvert fall et fravær på 1 – 2 måneder for soning av fengselsstraff gjør det vanskelig for den domfelte å argumentere mot en oppsigelse fra arbeidsgiverens side. Det vil si at kriminalomsorgens skjønnsmyndighet allerede i dag kan ha store konsekvenser for den domfeltes mulighet til rehabilitering.

Hvis straffelengden skal økes til fengsel på inntil 6 måneder, vil kriminalomsorgen i prinsippet ha adgang til å beslutte gjennomføring med elektronisk kontroll i et stort flertall av de dommene som avsies på ubetinget fengsel.

Når korte fengselsstraffer idømmes, er det mer straffens signalfunksjon enn hensynet til inkapasitering av den domfelte som er avgjørende. Høyesterett oppfatter for eksempel spørsmålet om valg mellom selv minstestrafen på 14 dagers ubetinget fengsel og en mildere reaksjon som viktig nok til at en anke kan behandles av Høyesterett uten hinder av begrensningene i straffeprosessloven § 344. («Blir lovanvendelsen opprettholdt, skal retten

---

POLITIHØGSKOLEN

Pb.5027 Majorstuen, 0301 Oslo
Slemdalsveien 5
Tlf: 23 19 99 00 /Faks: 23 19 99 01
Org. nr: 974 761 017 / Giro: 7694.05.08335
www.phs.no /postmottak@phs.no

Avdeling Bodø

Pb. 6004, 8002 Bodø
Universitetsalleen 1
Tlf: 23 19 99 00
Faks: 75 58 80 30

Utdanningssenter Kongsvinger

Pb. 100, 2201 Kongsvinger
Motjernsvegen
Tlf: 23 19 99 00
Faks: 62 82 59 50

Justissektorens kurs- og øvingssenter Avdeling Stavern

Pb. 204, 3291 Stavern
Fredriksvern Verft
Tlf: 23 19 99 00
Faks: 33 20 61 00

ikke endre den utmålte straff, med mindre den finner at det er et åpenbart misforhold mellom den straffbare handling og straffen.»)

Her vil hensynet til allmennprevensjonen og individualprevensjonen ofte stå mot hverandre. Det er et verdispørsmål hvor vårt rettssamfunn trekker grensen mellom ubetinget fengsel og mildere reaksjoner. Men det kan også sees på som et verdispørsmål hvor grensen trekkes mellom soning i fengsel og soning med elektronisk kontroll.

Politihøgskolen ser behovet for at kriminalomsorgen kan bruke soning utenfor fengsel som en utslusingsmåte etter en viss soningstid. Men spørsmålet om å la en fengselsstraff i sin helhet avsones ved elektronisk kontroll, reiser prinsipielle spørsmål.

Allerede ved dagens ordning er det derfor grunn til å vurdere om ikke helgjennomføring med elektronisk kontroll burde vurderes av straffedomstolen når straffen idømmes, slik som det gjøres i Finland. Det ville flytte avgjørelsesmyndigheten fra byråkratiet til våre uavhengige domstoler. I noen saker ville det antakelig være til fordel for den domfelte at domstolen traff valget, i andre saker motsatt. Det er ikke avgjørende. Som vi har sett ved bruk av samfunnstjeneste og samfunnsstraff, vil uttalelser i lovforarbeider kombinert med at Høyesterett behandler en del prinsipielle saker, gi en offentlig kjent rettsutvikling som kan debatteres fortløpende. At slike avgjørelser treffes i offentlig rettergang, kan bidra til at en åpen og opplyst offentlig samtale om hvordan vi straffer (Grunnloven § 100).

Hensynet til allmennhetens innsyn i viktige spørsmål i strafferettspleien taler for at et så viktig spørsmål knyttet til straffens karakter avgjøres av domstolene. Den domfeltes og påtalemyndighetens mulighet til å anke en straffedom er en hensiktsmessig måte å få overprøvd en så viktig avgjørelse på. Det kan styrke tilliten til strafferettspleien at prinsipielle avgjørelser kan treffes av Høyesterett. For en domfelt som ikke oppnår soning med elektronisk kontroll, kan det være lettere å forsone seg med avgjørelsen når den er truffet i rettergang med kontradiksjon.

I høringssvaret her har vi ikke anledning til å gå nærmere inn på de rettslige løsningene som kan være aktuelle, herunder om ordningen skulle anses som et vilkår for betinget fengsel eller en egen straffart. (På en ordinær politiattest vil en straff med øvre grense på 6 måneder stå like lenge, se politiregisterloven § 40.)

Foreldreansvar og barns rett til å bli hørt

Det følger av straffegjennomføringsforskriften § 7-3 tredje ledd at «Det er en forutsetning at alle samboende over 18 år samtykker til at domfelte innvilges straffegjennomføring med elektronisk kontroll.» (Uttrykket «samboende» brukes her om husstandsmedlemmer.) Begrunnelsen for regelen må være at det kan være belastende for dem som bor i boligen at den brukes til straffegjennomføring. Barn under 18 år skal ha rett til å uttale seg, men det er ikke noe absolutt krav til at den domfelte skal orientere barn i husstanden om han eller hun soner straff (Storvik, 2017, s. 205-206).

Mange barn har foreldre som ikke bor sammen. For den forelderen som ikke bor i boligen der det skal sones fengselsstraff, kan det virke støtende og skape uro at barnet skal bo sammen med en person som soner straff i hjemmet: Hva soner vedkommende straff for? Hvordan vil den innsatte reagere på å være sperret inne over tid i hjemmet? Hvordan vil dette påvirke barnets trygghet?

Etter barnelova § 37 kan den forelderen som barnet bor fast med, ta avgjørelser «som gjeld vesentlige sider av omsuta for barnet, m.a. spørsmålet om barnet skal være i barnehage, kor i landet barnet skal bu og andre større avgjerder om dagelivnet». Det er etter Politihøgskolens sitt syn tvilsomt om bestemmelsen gir bostedsforelderen rett til å bestemme at barnet skal bo i et hjem der det avsones fengselsstraff. Under enhver omstendighet gjelder ikke § 37 der barnet har delt bosted; da skal avgjørelser tas i fellesskap. Politihøgskolen mener at det er nødvendig at man ved utvidelsen av reglene om elektronisk kontroll foretar en barnerettslig vurdering. Straffegjennomføringsforskriftens avgrensning av hvem som skal samtykke, kan ikke gå foran barnelovens regler om hva foreldrene skal samtykke til. Noen slik vurdering av barnelovens regler har vi ikke registrert at departementet har foretatt.

Spørsmålet har vært tatt opp i litteraturen (Holmboe, 2009); se også Søvig (2009 punkt 4.1 om Barnekonvensjonens artikkel 12). Selv om Grunnloven § 104 ikke direkte fastsetter at foreldre skal ha avgjørelsesmyndigheten i slike saker, er det etter vårt syn best i samsvar med bestemmelsen at det her er begge foreldre som kan ta avgjørelsen av om det er best for barnet å bo i et hjem der en person soner fengselsstraff. En slik regel kan også være mer skånsom for barnet: Et mindreårig barn skal ikke behøve selv å protestere, med den mulige virkning at en voksenperson i husstanden må sone fengselsstraff i anstalt i stedet for hjemme. Den belastningen er det foreldre som skal ta.

Når vi tar opp dette uten at spørsmålet er berørt i høringsnotatet, er det fordi forslaget legger opp til en vesentlig utvidelse av omfanget av ordningen. At spørsmålet ikke har vært tilstrekkelig vurdert tidligere, er ingen grunn til å la det være nå.

Det er i så måte talende at departementet drøfter hensynet til den domfeltes pårørende, men ikke tar opp spørsmålet om barns og foreldres rett her. Særlig der det ikke er barnets egen forelder som skal sone straffen, er det vanskelig å se at det uten videre er til barnets beste at stefaren eller stemoren soner fengselsstraff i hjemmet. I hvert fall er det vanskelig å forstå at en attenåring som bor i husstanden har vetorett, men et mindreårig barns forelder ikke har noen mulighet til å nekte samtykke på vegne av barnet.

Spørsmålet er ikke teoretisk. Spørsmål om dette temaet har blitt fremmet skriftlig fra stortingsrepresentant Kjell Ingolf Ropstad til justis- og beredskapsministeren i juni 2015 (Dokument nr. 15:1142 (2014-2015), men uten at spørsmålet er drøftet i departementets høringsnotat. <https://www.stortinget.no/nn/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/skriftlege-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=62998>

Oppsummering

Når departementet nå foreslår ordningen med elektronisk kontroll utvidet, mener Politihøgskolen at det viktig at man stopper opp og vurderer de grunnleggende spørsmålene knyttet til domstolens rolle og rettigheter for mindreårige barn på nytt.

Med hilsen

Nina Skarpenes
rektor/sjef Politihøgskolen

Jorunn Lindholt
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Saksbehandler:

Førsteamanuensis Morten Holmboe, e-post: Morten.Holmboe@phs.no

Litteraturliste:

Holmboe, M. (2009). *Hjemmesoning, foreldreansvar og barnerett*. Lov og Rett, 48(2), 65-66.

Storvik, B. L. (2017). *Straffegjennomføring* (3. utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Søvig, K. H. (2009). *Barnets rettigheter på barnets premisser: utfordringer i møtet mellom FNs barnekonvensjon og norsk rett* (Det Juridiske fakultets skriftserie). Bergen: Det juridiske fakultet.

